

Stapel & De Koning Studie-editie

Deel I

Stapel & De Koning Studie-editie

Deel I

Auteurs:

Bespreking inleiding recht/staatsrecht: mr. Joseph Molenaar MA

Bespreking Wetboek van Strafrecht: Aart Sterk

Bespreking Wetboek van Strafvordering: Aart Sterk

Advies: redactieraad Stapel & De Koning Studie-editie

dertiende druk

Reed Business Information, Amsterdam

© Reed Business, Amsterdam 2015

Omslagontwerp: Lila Design VOF, 's-Gravenhage

Omslagfoto: ANP

Ontwerp binnenwerk: Marmelade VOF, 's-Gravenhage

Illustraties: Koos Heemskerk, Rijnsburg

Reed Business Information is onderdeel van Reed Business bv, Postbus 152, 1000 AD Amsterdam.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Waar dit mogelijk was, is aan auteursrechtelijke verplichtingen voldaan. Wij verzoeken eenieder die meent aanspraken te kunnen ontlenen aan in dit boek opgenomen teksten en afbeeldingen, zich in verbinding te stellen met de uitgever.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

ISBN 978 90 352 4837 3

NUR 800, 824

TEN GELEIDE

Voor u ligt deel 1 van Stapel & De Koning Studie-editie. Deze Studie-editie voor de politiemedewerker, de allround politiemedewerker en de politiekundige bachelor bestaat uit meerdere delen. In dit eerste deel vindt u besprekingen van de volgende onderwerpen:

- **Inleiding recht/staatsrecht**
- **Strafrecht**
- **Strafvordering**

Stapel & De Koning Studie-editie is opgezet als toegankelijk studieboek en naslagwerk dat politiefunctionarissen in opleiding binnen het politieonderwijs PO2002 ondersteunt. Uitgangspunt voor de samenstelling van de Studie-editie vormen in de eerste plaats de kernopgaven voor de verschillende niveaus. Daarnaast hebben de auteurs ingespeeld op het instapniveau en de belevingswereld van de studenten. Ten slotte heeft de uitgever een goede afstemming nagestreefd tussen de diverse studie- en naslagmaterialen die (deels ook elektronisch) voor de politiepraktijk beschikbaar zijn.

De student kan in de Studie-editie zelfstandig op zoek gaan naar antwoorden op vragen en problemen die hem of haar in het nieuwe, praktijkgestuurde onderwijs worden voorgelegd. De Studie-editie maakt de student stap voor stap en in toegankelijke taal vertrouwd met de juridische aspecten van het politieberoep. De vele praktijkvoorbeelden die zijn opgenomen vormen de link met het situationeel leren in de praktijk en met het verwerven van de benodigde competenties.

Studeren met Stapel & De Koning Digitaal

Via de E-campus hebben alle studenten in het politieonderwijs toegang tot Stapel & De Koning Digitaal, dé digitale informatiebron voor de basispolitiEZorg. Stapel & De Koning Digitaal bevat alle informatie die van belang is voor de dagelijkse politiepraktijk. Via enkele muisklikken heeft u direct inzicht in uw taken en bevoegdheden inzake opsporing en handhaving. Alle onderwerpen zijn voorzien van de relevante wet- en regelgeving, inclusief een praktijkgerichte bespreking.

Stapel & De Koning Studie-editie is uitstekend te gebruiken in combinatie met Stapel & De Koning Digitaal. Wanneer u op zoek bent naar de actuele, volledige tekst van een wet of regeling, of naar een meer uitgebreide toelichting bij een van de onderwerpen in de Studie-editie, dan biedt Stapel & De Koning Digitaal u alle benodigde informatie. De meeste politieregio's bieden hun medewerkers ook op het bureau toegang tot Stapel & De Koning Digitaal. Zo heeft u overal de beschikking over een betrouwbaar antwoord op uw vragen!

Stapel & De Koning Studie-editie bestaat uit drie delen. Naast het voor u liggende boek zijn dat:

Deel 2, met daarin de onderwerpen

- De politie
- Burgerlijk recht
- Wet politiegegevens
- Verkeer en vervoer
- Wet op de lijkbezorging
- Opiumwetgeving
- Wapens en munitie

Deel 3, met daarin de onderwerpen

- Vreemdelingenwetgeving
- Wet op de kansspelen
- Milieuwetgeving
- Wet BOPZ
- Internationale politiesamenwerking

Bestelinformatie

U kunt de delen van Stapel & De Koning Studie-editie eenvoudig bestellen via de website www.websitevoordepolitie.nl. Daar vindt u ook het laatste nieuws over herdrukken en nieuwe uitgaven. Bestellen is ook mogelijk via onze klantenservice, telefoonnummer (0314) 358 358, of via de boekhandel.

BIJ DE DERDE, HERZIENE DRUK

Deze derde druk is ten opzichte van de vorige druk niet fundamenteel gewijzigd. Wel was aanpassing van de tekst hier en daar noodzakelijk in verband met de invoering van de algemene identificatieplicht en in verband met de wijziging van de strafbepalingen over discriminatie. Ook gaven opmerkingen van gebruikers aanleiding tot enige (beperkte) tekstwijzigingen.

Uitgever en redactie blijven prijs stellen op reacties van gebruikers van deze studiebundel!

's-Gravenhage, januari 2005

BIJ DE VIERDE, HERZIENE DRUK

In deze vierde druk zijn aard en opzet van de studiebundel dezelfde gebleven. Wel is de tekst op een groot aantal punten aangepast in verband met gewijzigd recht, vooral op het terrein van het materieel en formeel strafrecht. Zo wordt aandacht besteed aan het vorderen van gegevens, zijn de wijzigingen in de termijnen van de voorlopige hechtenis opgenomen, wordt ingegaan op de strafbeschikking van het OM, wordt gewezen op de mogelijkheid van elektronische aangifte en proces-verbaal, is de strafbare discriminatie vanwege een handicap opgenomen en wordt aandacht besteed aan de uitbreiding van het begrip 'belang van het onderzoek' voor het ophouden voor onderzoek en voor de invezekeringstelling. In verband met ontwikkelingen in de jurisprudentie is een wijziging in de tekst aangebracht over het tijdstip waarop de termijn voor het ophouden voor onderzoek begint te lopen en is een nieuw arrest over noodweer en noodweer-exces opgenomen.

Op verzoek van cursisten is naar aanleiding van de strafbepalingen over mishandeling een paar opmerkingen opgenomen over de Advies en Meldpunten Kindermishandeling en over de Advies en Steunpunten Huiselijk Geweld.

Uitgever en auteur blijven prijs stellen op opmerkingen van gebruikers van dit boek!

's-Gravenhage, januari 2006

BIJ DE VIJFDE, HERZIENE DRUK

In deze vijfde druk zijn aard en opzet van de studiebundel dezelfde gebleven. Wel is de tekst op een aantal punten gewijzigd in verband met nieuw recht. De twee belangrijkste wijzigingen betreffen de strafbepalingen in verband met computercriminaliteit en de bijzondere opsporingsbevoegdheden. Het hoofdstuk dat zich op dit laatste onderwerp richt, hoofdstuk 12, is herschreven in verband met de invoering van de bevoegdheden bij aanwijzingen van een terroristisch misdrijf. De leerstof over deze bijzondere opsporingsbevoegdheden is overigens globaal gehouden, omdat mag worden verwacht dat de cursisten de eerste jaren van hun loopbaan vooral met de klassieke opsporing zullen worden geconfronteerd. Daarnaast is een nieuwe inleiding geschreven in het hoofdstuk over het gerechtelijk vooronderzoek om de betekenis van dit onderdeel van het voorbereidend onderzoek te verhelderen.

7

's-Gravenhage, voorjaar 2007

BIJ DE ZESDE, HERZIENE DRUK

Het is verheugend dat er alweer een nieuwe druk verschijnt van dit eerste deel van de Studiebundels! Dat bood meteen ook de kans om een aantal wijzigingen aan te brengen in verband met veranderingen in wetgeving en jurisprudentie. Ook deden docenten en studenten op een aantal punten suggesties voor verduidelijking van de tekst. Uitgever en auteur stellen deze reacties van docenten en studenten zeer op prijs.

's-Gravenhage, juli 2008

BIJ DE ZEVENDE, HERZIENE DRUK

In deze zevende druk zijn een aantal wijzigingen van redactionele aard verwerkt in verband met recente ontwikkelingen. Verder is uitgebreid stilgestaan bij de Aanwijzing Rechtsbijstand Politieverhoor die gaat over de 'consultatiebijstand' die sinds 1 april 2010 is ingevoerd.

Amsterdam, juli 2010

BIJ DE ACHTSTE, HERZIENE DRUK

In deze achtste druk is de tekst op verschillende plaatsen aangevuld in verband met de steeds belangrijkere positie van het internationaal recht. Ook is uitgebreid stilgestaan bij onder meer de haltafdoening, de regels omtrent huiselijk geweld en de nieuwe Wet identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen.

Amsterdam, mei 2011

BIJ DE NEGENDE, HERZIENE DRUK

In deze negende druk zijn de eerste hoofdstukken van de Inleiding recht/staatsrecht geheel herzien en zijn de overige hoofdstukken aangepast.

De andere delen bevatten wijzigingen van redactionele aard.

Amsterdam, maart 2012

BIJ DE TIENDE DRUK

De enige wijziging is de online toevoeging Studiecloud.

Dit betekent dat het boek ook digitaal beschikbaar is, met behulp van de scratchcode in het boek.

Amsterdam, september 2012

BIJ DE ELFDE DRUK

Alle hoofdstukken zijn geactualiseerd. Ingrijpende wijzigingen zijn de Politiewet 2012 en de positie van de rechter-commisaris en zijn onderzoek.

De Politiewet 2012 is in het hele boek doorgevoerd.

Amsterdam, april 2013

BIJ DE TWAALFDE DRUK

Alle hoofdstukken zijn geactualiseerd. In het hoofdstuk Bijzondere opsporingsbevoegdheden is een nieuwe paragraaf over Pseudokoop toegevoegd.

Amsterdam, maart 2014

BIJ DE DERTIENDE DRUK

Alle hoofdstukken zijn geactualiseerd. In de module 'Inleiding recht', hoofdstuk 8 'Gemeente, provincie en EU' is paragraaf 8.2 uitgebreid. Nieuwe regelgeving op het gebied van het adolescentenstrafrecht (hoofdstuk 13 Sr), mensenhandel en wederrechtelijke vrijheidsberoving (hoofdstuk 20 Sr), meeneem (hoofdstuk 3 Sv) en witwassen (hoofdstuk 16 Sv) wordt behandeld. Hoofdstuk 21 Overtredingen strafrecht is fors uitgebreid met baldadigheid, aanhitsen van een dier, overtredingen op de openbare weg en overtredingen betreffende het openbaar gezag.

Amsterdam, mei 2015

INHOUD

Bespreking Inleiding recht/staatsrecht

ONDERDEEL A INLEIDING RECHT

1	Het recht	21
1.1	Inleiding	21
1.2	Omschrijving en doel	21
1.3	Wettelijke regels en andere regels	22
1.4	Bronnen van het recht	23
1.5	Samenvatting	24
2	Indelingen van het recht	25
2.1	Inleiding	25
2.2	Vier rechtsgebieden	25
2.3	Publiekrecht en privaatrecht	27
2.4	Materieel en formeel recht	28
2.5	Nationaal en internationaal recht	30
2.6	Samenvatting	30

ONDERDEEL B STAATSRECHT

3	Nederland, een democratie	33
3.1	Inleiding	33
3.2	Democratische procedures	33
3.3	Democratisch landsbestuur	33
3.4	Land besturen is keuzes maken	35
3.5	Democratie vastgelegd in de Grondwet	36
3.6	De staat	36
3.7	Samenvatting	37
4	De volksvertegenwoordiging	39
4.1	Inleiding	39
4.2	Politieke partijen	39
4.3	Verkiezingsprogramma en kandidatenlijst	40
4.4	Verkiezingen	41
4.5	De Tweede Kamer	41
4.6	De Eerste Kamer	42
4.7	Rechten van de Kamers	43
4.8	Samenvatting	44
5	De regering	47
5.1	Inleiding	47
5.2	De kabinetsformatie	47
5.3	Ministers en staatssecretarissen	49
5.4	De taken van de regering	50

5.5	Relatie Kamer-regering	51
5.6	Samenvatting	52
6	Wetgeving	55
6.1	Inleiding	55
6.2	Twee soorten wetten	55
6.3	De gang van een wetsontwerp	56
6.4	Wetten in materiële zin	58
6.5	Rangorde van regelgeving	60
6.6	Publicatie van regelgeving	61
6.7	Samenvatting	61
7	Rechtsstaat en rechtspraak	63
7.1	Inleiding	63
7.2	De rechtsstaat	63
7.3	Politie en justitie in de rechtsstaat	64
7.4	Rechterlijke macht	65
7.5	Kenmerken van de rechtspraak	65
7.6	Rechterlijke organisatie	66
7.7	Burgerlijke rechtspraak, strafrechtspraak en bestuursrechtspraak	67
7.8	Nationale ombudsman	68
7.9	Samenvatting	69
8	Gemeente, provincie en Europese Unie	71
8.1	Inleiding	71
8.2	De gemeente	71
8.3	De provincie	72
8.4	De Europese Unie	73
8.5	Samenvatting	74
9	De grondrechten	77
9.1	Inleiding	77
9.2	Overzicht van de grondrechten	77
9.3	Mensenrechten in internationale verdragen	82
9.4	Klassieke en sociale grondrechten	82
9.5	Horizontale werking van grondrechten	83
9.6	Beperking en botsing van grondrechten	83
9.7	Samenvatting	84

Bespreking Wetboek van Strafrecht

1	Inleiding	89
1.1	Inleiding	89
1.2	Plaats en karakter van het strafrecht	89
1.3	Materieel en formeel strafrecht	90
1.4	Bronnen van strafrecht	91
1.5	Wetboek van Strafrecht	92
1.6	Misdrijf en overtreding	92
1.7	Samenvatting	93

2	Diefstal	95
2.1	Inleiding	95
2.2	De opbouw van een strafbepaling	95
2.3	De bestanddelen van diefstal	96
2.4	Diefstal met braak of verbreking, artikel 311	98
2.5	Diefstal met geweld, artikel 312	102
2.6	Stroperij, artikelen 314 en 315	103
2.7	Diefstal tussen echtgenoten en naaste familieleden, artikel 316	104
2.8	Samenvatting	105
3	Afpersing, afdreiging, verduistering en oplichting	107
3.1	Inleiding	107
3.2	Afpersing, artikel 317	107
3.3	Afdreiging, artikel 318	110
3.4	Verduistering, artikel 321	111
3.5	Verduistering in dienstbetrekking, artikel 322	113
3.6	Verduistering door ambtenaren, artikel 359	113
3.7	Oplichting, artikel 326	114
3.8	Flessentrekkerij, artikel 326a	116
3.9	Samenvatting	117
4	Heling en begunstiging	119
4.1	Inleiding	119
4.2	Opzetheling, artikel 416	119
4.3	Gewoonteheling, artikel 417	121
4.4	Schuldheling, artikel 417bis	121
4.5	Administratieplicht, artikel 437	122
4.6	Begunstiging, artikel 189	123
4.7	Samenvatting	124
5	Opzet en schuld	127
5.1	Inleiding	127
5.2	Geen straf zonder schuld	127
5.3	Drie vormen van opzet	128
5.4	Bewuste en onbewuste schuld	130
5.5	Samenvatting	131
6	Poging en voorbereiding	133
6.1	Inleiding	133
6.2	Voorwaarden voor een strafbare poging	133
6.3	Ondeugdelijke poging	136
6.4	Vorbereidingshandelingen	137
6.5	Samenvatting	137
7	Werking van het strafrecht naar tijd en plaats	139
7.1	Inleiding	139
7.2	Legaliteitsbeginsel	139
7.3	Werking naar plaats	141
7.4	Samenvatting	143

8	Vernieling en brandstichting	145
8.1	Inleiding	145
8.2	Vernieling, artikel 350	145
8.3	Baldadigheid, artikel 424	147
8.4	Vernielen van computergegevens, artikel 350a, 350b en 161sexies	147
8.5	Vernielen van werken van openbaar nut, artikelen 351 en 351bis	148
8.6	Beschadiging van gebouwen, artikel 352	149
8.7	Openlijke geweldpleging, artikel 141	149
8.8	Brandstichting, artikelen 157 en 158	151
8.9	Samenvatting	152
9	Huis-, lokaal- en computervredebreuk	155
9.1	Inleiding	155
9.2	Huisvredebreuk, artikel 138	155
9.3	Ambtelijke huisvredebreuk, artikel 370	158
9.4	Lokaalvredebreuk, artikel 139	158
9.5	Verboden toegang, artikel 461	158
9.6	Kraken, artikel 138a	159
9.7	Computervredebreuk, artikel 138ab	159
9.8	Afluisteren en aftappen, artikel 139a tot en met f	160
9.9	Samenvatting	161
10	Deelneming	163
10.1	Inleiding	163
10.2	Uitbreiding van het begrip 'dader'	163
10.3	Medeplegen	164
10.4	Doen plegen	166
10.5	Uitlokken	166
10.6	Medeplichtigheid	168
10.7	Deelneming aan een misdadige of verboden organisatie, artikel 140	169
10.8	Strafbaarheid van rechtspersonen	170
10.9	Samenvatting	170
11	Wederspannigheid en belemmering	173
11.1	Inleiding	173
11.2	Wederspannigheid, artikel 180	173
11.3	Belemmering, artikel 184	175
11.4	Samenvatting	177
12	Omkoping	179
12.1	Inleiding	179
12.2	Poging tot omkoping van ambtenaren, artikel 177	179
12.3	Aannemen van steekpenningen, artikel 363	181
12.4	Samenvatting	182
13	Straffen en maatregelen	183
13.1	Inleiding	183
13.2	Strafdoelen	183
13.3	Systeem van het straffenstelsel	184
13.4	Hoofdstraffen voor strafrechtelijk meerderjarigen	185
13.5	Bijkomende straffen	187
13.6	Voorwaardelijke veroordeling	188

13.7	Maatregelen	188
13.8	Jeugdstrafrecht	191
13.9	Samenvatting	195
14	Geweldsdelicten	197
14.1	Inleiding	197
14.2	Levensdelicten	197
14.3	Mishandeling	199
14.4	Deelneming aan een aanval of vechterij, artikel 306	203
14.5	Dood of lichamelijk letsel door schuld, artikelen 307 en 308	203
14.6	Schadefonds geweldsmisdrijven	204
14.7	Samenvatting	204
15	Samenloop en herhaling	207
15.1	Inleiding	207
15.2	Eendaadse samenloop, artikel 55	207
15.3	Meerdaadse samenloop, artikelen 57, 58 en 62	208
15.4	Herhaling, artikel 43a-c	208
15.5	Voortgezette handeling, artikel 56	208
15.6	Samenvatting	209
16	Aangifte en klacht	211
16.1	Inleiding	211
16.2	Klachtdelicten	211
16.3	Absolute en relatieve klachtdelicten	212
16.4	Indienen van een klacht	213
16.5	Aangifte	213
16.6	Samenvatting	215
17	Belediging en discriminatie	217
17.1	Inleiding	217
17.2	Belediging, smaad(schrift), laster en lasterlijke aanklacht, artikelen 261, 262, 266, 267 en 268	217
17.3	Discriminatie, artikelen 137c-137g en 429quater	219
17.4	Samenvatting	221
18	Misdrijven tegen de zeden	223
18.1	Inleiding	223
18.2	Schennis van de eerbaarheid, artikel 239	223
18.3	Pornografie, artikelen 240, 240a en 240b	224
18.4	Seksueel binnendringen, artikelen 242, 243 en 244	225
18.5	Feitelijke aanranding van de eerbaarheid, artikelen 246-247, 248a en 248b	227
18.6	Samenvatting	229
19	Strafuitsluitingsgronden	231
19.1	Inleiding	231
19.2	Rechtvaardigingsgronden	231
19.3	Schulduitsluitingsgronden	235
19.4	Samenvatting	236
20	Mensenhandel, dwang, bedreiging en belaging	239
20.1	Inleiding	239
20.2	Mensenhandel	239

20.3	Wederrechtelijke vrijheidsberoving en gijzeling	240
20.4	Dwang, artikel 284	240
20.5	Bedreiging met misdrijven, artikel 285	242
20.6	Belaging, artikel 285b	243
20.7	Samenvatting	243
21	Overtredingen strafrecht	245
21.1	Inleiding	245
21.2	Baldadigheid, artikel 424	245
21.3	Aanhitsen van een dier, artikel 425	245
21.4	Dronkenschap, artikelen 426 en 453	246
21.5	Overtredingen veiligheid op de openbare weg, artikel 427	247
21.6	Nachtrumoer, artikel 431	248
21.7	Opgeven van valse identiteitsgegevens	249
21.8	Samenvatting	251

Bespreking Wetboek van Strafvordering

DEEL I HET OPSPORINGSONDERZOEK

1	Inleiding	255
1.1	Inleiding	255
1.2	Aard en inhoud van het formele strafrecht	255
1.3	Wetboek van Strafvordering	256
1.4	Strafproces	257
1.5	Karakter van de dwangmiddelen	258
1.6	Opsporingstaak	259
1.7	Samenvatting	259
2	De verdachte	261
2.1	Inleiding	261
2.2	Wettelijke omschrijving, artikel 27	261
2.3	Meldingen, ervaring en feiten van algemene bekendheid	263
2.4	Rechten van de verdachte, artikelen 27, 28, 29 en 30	265
2.5	Samenvatting	268
3	De opsporingsambtenaar	271
3.1	Inleiding	271
3.2	Algemeen en buitengewoon opsporingsambtenaar	271
3.3	Algemeen opsporingsambtenaar	271
3.4	Buitengewoon opsporingsambtenaar	272
3.5	Overige uniformdragers	274
3.6	Territoriale bevoegdheid	275
3.7	Samenvatting	275
4	Staande houden	277
4.1	Inleiding	277
4.2	Staande houden	277
4.3	Gebruik van geweld	279
4.4	Verdachte geeft geen antwoord	280
4.5	Cautie en het recht op rechtsbijstand en tolk	280

4.6	Consultatiebijstand	282
4.7	Controlebevoegdheden	286
4.8	Samenvatting	288
5	De (hulp)officier van justitie	291
5.1	Inleiding	291
5.2	De officier van justitie	291
5.3	Opsporing en vervolging	292
5.4	De hulpofficier	293
5.5	Samenvatting	293
6	Aanhouden	295
6.1	Inleiding	295
6.2	Aanhouden	295
6.3	Aanhouding op heterdaad	296
6.4	Aanhouden buiten heterdaad	299
6.5	Betreden en doorzoeken van plaatsen ter aanhouding	302
6.6	Voorgeleiding	303
6.7	Samenvatting	304
7	Onderzoek aan lichaam en kleding	307
7.1	Inleiding	307
7.2	Onderzoek aan kleding en lichaam, artikel 56 lid 1	308
7.3	Onderzoek in het lichaam, artikel 56 lid 2	309
7.4	Onderzoek aan kleding door lagere opsporingsambtenaar, artikel 56 lid 4	310
7.5	Onderzoek ter identificatie, artikel 55b lid 1	310
7.6	Veiligheidsfouillering, artikel 7 Politiewet 2012	311
7.7	Arrestantenfouillering, artikelen 28 en 29 Ambtsinstructie	312
7.8	Opsporingsfouillering in de bijzondere wetten	313
7.9	Vrijwillige fouillering	314
7.10	DNA-onderzoek	316
7.11	Samenvatting	316
8	Ophouden voor onderzoek en ophouden ter identificatie	319
8.1	Inleiding	319
8.2	Ophouden voor onderzoek	319
8.3	Termijn van ophouden voor onderzoek	320
8.4	Regels voor het verhoor	321
8.5	Behandeling van ingeslotenen	323
8.6	Maatregelen in het belang van het onderzoek	324
8.7	Ophouden ter identificatie	326
8.8	Afsluiting van het ophouden voor onderzoek	327
8.9	Samenvatting	327
9	In beslag nemen en vorderen gegevens	331
9.1	Inleiding	331
9.2	Vatbaarheid voor in beslag nemen	332
9.3	In beslag nemen bij de verdachte die wordt aangehouden of staande gehouden, artikel 95	333
9.4	Algemene inbeslagnemingsbevoegdheid, artikel 96	334
9.5	Doorzoeken van een vervoermiddel, artikel 96b	335
9.6	Bevoegdheid van de (H)OvJ en de rechter-commissaris	337
9.7	Bevel tot uitlevering	339

9.8	Inbeslagneming bijzondere wetten	341
9.9	Bewijs van ontvangst, bewaring en teruggave	341
9.10	Vorderen van gegevens	343
9.11	Samenvatting	344
10	Betreden van plaatsen	347
10.1	Inleiding	347
10.2	Toestemming van de bewoner	347
10.3	Woning	348
10.4	Voorschriften Awbi	349
10.5	Verslag van het binnentreden	353
10.6	Betreden van bijzondere plaatsen	353
10.7	Overzicht van bevoegdheden tot binnentreden	353
10.8	Samenvatting	355
11	In verzekering stellen	357
11.1	Inleiding	357
11.2	Inverzekeringstelling	357
11.3	De minderjarige verdachte	359
11.4	De raadsman	360
11.5	Vroeghulp van de reclassering	362
11.6	Samenvatting	362
12	Bijzondere opsporingsbevoegdheden	365
12.1	Inleiding	365
12.2	Opsporing	366
12.3	Verdachte	366
12.4	Twee 'soorten' b.o.b.	366
12.5	Stelselmatige observatie	368
12.6	Inkijkoperatie	369
12.7	Opnemen van vertrouwelijke communicatie	369
12.8	Opnemen van telecommunicatie	370
12.9	Onderzoek van telecommunicatie	370
12.10	Informatie inwinnen	371
12.11	Bijzondere bevoegdheden bij terroristische misdrijven	375
12.12	Samenvatting	377
13	Hulp aan slachtoffers	379
13.1	Inleiding	379
13.2	Taak van de politie	379
13.3	Bureaus voor slachtofferhulp	380
13.4	Schadevergoeding binnen het strafrecht	380
13.5	Andere mogelijkheden voor schadevergoeding	382
13.6	Spreekrecht slachtoffers	383
13.7	Slachtofferloket	383
13.8	Samenvatting	383
DEEL 2 VERVOLGING, TERECHTZITTING EN TENUITVOERLEGGING		
14	Vervolging	385
14.1	Inleiding	385
14.2	Vervolging	385

14.3	Wel of niet vervolgen	386
14.4	Strafbeschikking	387
14.5	Samenvatting	388
15	Voorlopige hechtenis	391
15.1	Inleiding	391
15.2	Gevallen, voorwaarde en gronden	391
15.3	Bewaring, gevangenhouding en gevangenneming	393
15.4	Samenvatting	395
16	Onderzoek door de rechter-commissaris	397
16.1	Inleiding	397
16.2	Doel van het onderzoek door de rechter-commissaris	397
16.3	Verhoren van verdachten, getuigen en deskundigen	399
16.4	Bevoegdheden RC tijdens het gerechtelijk vooronderzoek	401
16.5	Sluiting gerechtelijk vooronderzoek	403
16.6	Strafrechtelijk financieel onderzoek	403
16.7	Samenvatting	404
17	Onderzoek ter terechtzitting	407
17.1	Inleiding	407
17.2	Absolute en relatieve competentie	407
17.3	Dagvaarding	408
17.4	Terechtzitting	413
17.5	Beraadslaging en uitspraak	414
17.6	Bewijs	415
17.7	Rechtsmiddelen	417
17.8	Tenuitvoerlegging	417
17.9	Samenvatting	418
	Trefwoordenregister	421

BESPREKING INLEIDING

RECHT/STAATSRECHT

Onderdeel A Inleiding recht

I HET RECHT

Na dit hoofdstuk kan de cursist:

- een omschrijving van het begrip recht geven;
- het doel van het recht beschrijven;
- het verschil aangeven tussen juridisch recht en moreel recht;
- de relatie uitleggen tussen de waarden en normen van de samenleving en de inhoud van het recht;
- het verschil uitleggen tussen recht en rechtvaardigheid;
- het verschil uitleggen tussen rechtsregels en andere regels;
- de vier rechtsbronnen noemen.

21

I.1 INLEIDING

Politiemensen worden wel ‘rechtshandhavers’ genoemd. Uit die naam blijkt dat de politie als taak heeft erop toe te zien dat de burgers zich aan het recht houden en in te grijpen als burgers dat niet doen. Omdat de politie erop toe moet zien dat burgers zich aan het recht houden, wordt er in de opleiding voor politiefunctionarissen veel aandacht besteed aan ‘het recht’. Je kunt het recht immers niet handhaven als je er te weinig van weet. Dit is ook de reden dat deze studiebundel een grote hoeveelheid regelgeving bevat. Wie al die regelgeving verzameld ziet, schrikt misschien en overweegt wellicht om de opleiding meteen maar te staken! Dat is niet de bedoeling. Deze studiebundel biedt je niet alleen tekst, maar ook uitleg. Die uitleg is als een handleiding bij een ingewikkeld apparaat en zorgt ervoor dat je goed thuis zult zijn in het recht.

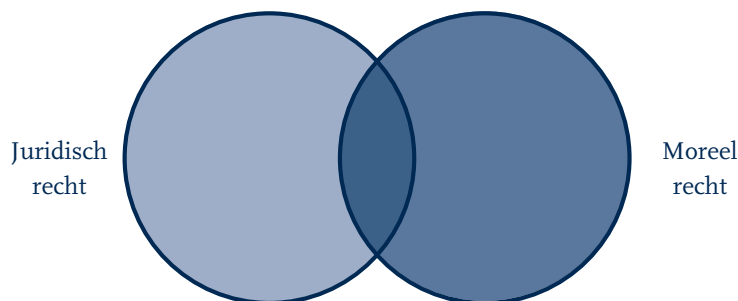
In de eerste twee hoofdstukken van deze module geven we algemene informatie over ‘het recht’. Dit hoofdstuk is het eerste en het bevat een omschrijving van het begrip ‘recht’; het gaat in op het doel van het recht en het biedt een overzicht van de rechtsbronnen. Met rechtsbronnen bedoelen we de vindplaatsen van het recht. Vaak is de vindplaats een wet of een andere regeling. In hoofdstuk 2 geven we vervolgens een aantal indelingen van het recht. Hierdoor krijg je een beeld van de structuur van het recht waardoor je het beter gaat begrijpen. In het tweede deel van deze module bieden we een uitleg van de organisatie van de staat en van de wetgeving daarover. Hierbij bespreken we verschillende wetten. In deze studiebundel noemen we de uitleg bij een wet dan ook ‘bespreking’.

I.2 OMSCHRIJVING EN DOEL

Er zijn veel verschillende definities van het begrip ‘recht’ in omloop. Wij kiezen voor een tamelijk eenvoudige omschrijving. Onder het recht verstaan we ‘het geheel van regels dat op een bepaald moment in een samenleving geldt’.

juridisch recht	Sommige van die regels worden opgelegd door de overheid. Deze regels vormen bij elkaar ‘juridisch recht’. Een voorbeeld van zo’n regel is dat voetgangers voorrang hebben op een zebrapad. Bij juridisch recht kijken we dus naar de procedure: het gaat om officiële overheidsregels die volgens een voorgeschreven procedure tot stand zijn gekomen.
moreel recht	Burgers leggen zichzelf echter ook regels op, bijvoorbeeld opstaan voor ouderen in de bus. Deze regels zijn onderdeel van ‘moreel’ recht. Bij moreel recht kijken we naar de inhoud van de regel: vinden we dit als samenleving een eerlijke regel die de belangen van alle betrokkenen goed afweegt? Omdat morele regels soms door de overheid worden opgenomen in het juridische recht, overlappen de twee soorten recht elkaar een beetje.

Figuur 1.1 Het recht

Belangrijker nog dan de omschrijving van het recht, is de vraag naar het doel van het recht. Ook daarover bestaan veel verschillende ideeën. Wie iets over het doel van het recht zegt, zegt immers meestal ook iets over zichzelf. Wij kiezen als doel van het recht ‘het ordenen van de samenleving’. Het recht heeft in deze definitie een ordenende taak. Het zorgt ervoor dat mensen weten waar ze aan toe zijn: het maakt duidelijk wat voor rechten en plichten de burgers hebben en wat ze van elkaar en van de overheid mogen verwachten. Hierdoor heeft het recht ook de rol van scheidsrechter: als burger en overheid of burgers onderling een verschil van mening hebben, biedt het recht in veel gevallen een oplossing. Vanwege hun taak daarbij worden politiemensen ook wel ‘ordehandhavers’ genoemd.

Bij het geven van een omschrijving van het begrip ‘recht’ en bij het formuleren van het doel ervan, is de inhoud van het recht al kort aan de orde geweest. Wat wil de samenleving inhoudelijk gezien regelen in het recht? De overheid zoekt naar regels die eerlijk en rechtvaardig zijn en die zo veel mogelijk rekening houden met de belangen van alle betrokkenen. Het antwoord op de vraag wat eerlijk en rechtvaardig is, is echter sterk afhankelijk van het morele recht in de samenleving. Dit morele recht wordt gevormd uit de normen en waarden van iedere burger. Met ‘normen en waarden’ bedoelen we de opvattingen over wat goed en wat niet goed is. Ooit stond er bijvoorbeeld in de wet dat de man het hoofd van het gezin is. Toen vond men dat vanzelfsprekend. Nu vinden de meeste mensen een dergelijke regel onrechtvaardig. Veranderen de normen en waarden van de burgers, dan zie je geleidelijk aan ook de inhoud van het juridische recht veranderen. Zo verdween ook uit de wet dat de man het hoofd is van het gezin.

Als het goed is, zie je dus in het juridische recht de opvattingen van de samenleving weerspiegeld. Als politieagent zul je echter vaak in situaties terechtkomen waarin jouw eigen morele regels strijdig zijn met het juridische recht of strijdig met de morele regels van een ander. Ook kan het zijn dat de morele regels van de ander strijdig zijn met het juridische recht. Tijdens de opleiding voor politiefunctionarissen wordt jou geleerd hoe je daarmee om moet gaan. Deze studiebundel biedt een bespreking van het juridische recht. Wanneer we vanaf nu spreken over ‘recht’, bedoelen we daarom ‘juridisch recht’.

1.3 WETTELIJKE REGELS EN ANDERE REGELS

‘Wie te laat in de les komt, moet tot de pauze wachten voordat hij naar binnen mag.’ ↔ ‘Mishandeling wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of een geldboete van de vierde categorie.’

Iedereen zal aanvoelen dat het karakter van de twee regels hiervoor sterk verschilt.

De eerste regel is gemaakt door de directie van een school. Cursisten en docenten van die school zijn aan deze regel gebonden en als zij die overtreden, is het aan de directie om in te grijpen.

De tweede regel is gemaakt door de overheid. Iedereen in Nederland is aan deze wettelijke regel (uit het Wetboek van Strafrecht) gebonden en als iemand die overtreedt, velt de rechter daarover een oordeel. Deze regel wordt dan ook een ‘rechtsregel’ genoemd.

kenmerken van rechtsregels Aan de hand van de twee voorbeelden hiervoor wordt het specifieke karakter van rechtsregels duidelijk. Kenmerkend voor rechtsregels is dat ze:

- worden gemaakt door de overheid,
- algemeen geldend zijn en
- door de rechter worden gehandhaafd.

I.4 BRONNEN VAN HET RECHT

rechtsbronnen Waar vinden we het recht? Wie die vraag stelt, vraagt naar de rechtsbronnen. De rechtsbronnen zijn namelijk de vindplaatsen van het recht.

wet De wet is de belangrijkste rechtsbron, want een groot deel van het recht vinden we in de wet. Er gelden duizenden wetten in ons land, zoals het Wetboek van Strafrecht met allerlei gedragingen die strafbaar zijn en het Burgerlijk Wetboek waarin onder meer de rechten en plichten van kopers en verkopers zijn opgenomen. Daarnaast is er bijvoorbeeld de Wegenverkeerswet 1994 met regelingen voor het wegverkeer en de Opiumwet die de omgang met bewustzijnsbeïnvloedende middelen (drugs) regelt. Slechts een (klein) deel van de wetgeving die in ons land geldt, is echter opgenomen in deze studiebundel. Uit het totaal van alle wetten hebben we immers alleen die wetten uitgezocht die voor de politiepraktijk van belang zijn, zoals de hiervoor genoemde. Met deze studiebundel heb je dus (een deel van) een rechtsbron in handen en kan je zelf op zoek gaan naar het recht.

Toch staat niet alle recht in de wet, want ook al doet de wetgever nog zo zijn best om duidelijk te zijn, de wet geeft lang niet voor alle gevallen een heldere oplossing. Soms komt dat doordat de wettekst zelf onduidelijk is. In andere gevallen zijn er allerlei nieuwe ontwikkelingen die nog niet bekend waren toen de wet werd gemaakt. Zo staat er al meer dan honderd jaar in artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht dat het verboden is 'enig goed' van een ander weg te nemen. In hoeverre valt onder de term 'enig goed' nu ook software voor de computer? Dat is niet duidelijk. In zulke gevallen moet de wet dus worden uitgelegd. Rechters geven een uitleg als er een concrete zaak aan hen wordt voorgelegd. Als iemand software heeft gestolen, moeten zij beslissen of die handeling onder artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht valt. 'Nee', zal zijn advocaat zeggen, 'want aan software heeft de wetgever honderd jaar geleden, toen het wetsartikel werd gemaakt, echt niet gedacht'. 'Ja', zeggen politie en justitie misschien, 'want hij heeft de software toch gestolen?' De 'dief' zal dan uiteindelijk bij de rechter moeten verschijnen. Het is immers de taak van de rechter om de knoop door te hakken. Is de toepassing van een bepaald wetsartikel onduidelijk, dan schrijft hij in zijn vonnis niet alleen of iemand schuldig of onschuldig is, maar geeft hij ook uitleg over de betekenis van (een onderdeel van) het wetsartikel.

jurisprudentie De verzameling van alle rechterlijke uitspraken wordt 'jurisprudentie' genoemd. In de jurisprudentie is te vinden hoe rechters in de loop van de jaren de wet hebben uitgelegd. Daarmee is de jurisprudentie een belangrijke rechtsbron. Als rechters een moeilijke kwestie voorgelegd krijgen, zoeken ze vaak in de jurisprudentie of een collega-rechter al eens een vonnis over een soortgelijke zaak heeft gewezen. Vooral de vonnissen van ons hoogste rechtscollege, de Hoge Raad in Den Haag, worden veel gebruikt.

internationaal recht De derde rechtsbron wordt gevormd door het internationale recht. Het internationaal recht regelt de relaties tussen onafhankelijke landen. Wanneer landen met elkaar afspraken maken, doen ze dit door het sluiten van een verdrag. Internationale verdragen zijn al eeuwenoud, maar tot zestig jaar geleden gingen ze vooral over landsgrenzen en de verdediging daarvan. Na de Tweede Wereldoorlog ontstonden er steeds meer internationale verdragen over andere onderwerpen, zoals mensenrechten. Denk bijvoorbeeld aan het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens. In dit verdrag heeft een groot aantal Europese landen met elkaar afgesproken welke rechten ze ten opzichte van hun burgers zullen respecteren en bevorderen.

Soms besluiten landen door middel van een verdrag samen een organisatie op te richten. Een voorbeeld hiervan is het verdrag over de Europese Unie (het Verdrag van Maastricht) dat een intensieve samenwerking regelt tussen een groot aantal Europese landen. Een ander voorbeeld is het verdrag van de Verenigde Naties, waarbij nagenoeg alle landen in de wereld zich hebben aangesloten. Internationale verdragen waarbij ons land is aangesloten maken deel uit van ons recht. De bepalingen van deze verdragen horen hierdoor bij ons recht.

Daarnaast bepalen ook de besluiten die binnen internationale organisaties worden genomen bepalen ons recht steeds meer. Daarmee vormt het internationaal recht duidelijk een rechtsbron.

gewoonte Ten slotte noemen we als vierde rechtsbron ‘de gewoonte’. Soms kan een gewoonte die door veel mensen als ‘recht’ wordt ervaren en die dus ingeburgerd is daarmee een bron van recht zijn geworden. Denk bijvoorbeeld aan het handjeklap (Eenmaal ... andermaal ... verkocht!) op de veemarkt. Nergens in de wet staat dat een koe pas is verkocht als koper en verkoper in elkaars handen hebben geklapt. Toch geldt op de veemarkt deze regel, omdat het om een ingeburgerd gebruik gaat dat voor kopers en verkopers geldt als ‘recht’. De gevallen waarin de gewoonte als rechtsbron kan worden gezien, zijn echter uiterst zeldzaam.

1.5 SAMENVATTING

Het recht is het geheel van regels dat op een bepaald moment in een samenleving geldt. Het doel van het recht is het ordenen van de samenleving. Hierbij is onderscheid te maken tussen juridisch recht en moreel recht.

Typerend voor juridisch recht is dat het door de overheid wordt gemaakt, dat het algemeen geldt en dat de rechter oordeelt over de naleving van het recht. Bij moreel recht richt je de blik vooral op de inhoud van de regel: is het een eerlijke regel voor alle betrokkenen? Hoewel de wetgever probeert rechtvaardige rechtsregels te maken, is het goed mogelijk dat sommige rechtsregels niet rechtvaardig zijn. Als dat vaker voorkomt, zal de wetgever de rechtsregel aanpassen. In deze studiebundel richten we ons op het juridisch recht.

De vier vindplaatsen van het recht, ook wel rechtsbronnen genoemd, zijn de wet, de jurisprudentie, het internationale recht en de gewoonte.

Kernbegrippen van dit hoofdstuk

recht
 verschil juridisch recht en moreel recht
 doel van het recht
 rechtsbronnen